

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри спорту і спортивних ігор

_____ М. В. Прозар
підпис
27 _____ 2020 р.
число місяць

РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ В ДИТЯЧІЙ ЮНАЦЬКІЙ СПОРТИВНІЙ
ШКОЛІ В ГРУПАХ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти

за освітньо-професійною програмою Тренер з видів спорту

спеціальності 017 Фізична культура і спорт

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

мова навчання українська

2020-2021 навчальний рік

Розробники програми: М. В. Прозар, завідувач кафедри спорту і спортивних ігор, кандидат наук з фізичного виховання та спорту

Ухвалено на засіданні кафедри спорту і спортивних ігор

Протокол № 9 від 27 серпня 2020 року

ПОГОДЖЕНО

Керівник
групи забезпечення освітньої програми

_____

І. І. Стасюк

ВСТУП

Пріоритетними завданнями національної системи вищої освіти є: забезпечення умов для опанування системою знань та підготовка молоді до подальшої практичної професійної діяльності, випуск конкурентоспроможних на ринку праці фахівців. Це передбачає виховання у студентів під час навчання у вищому навчальному закладі незалежних від викладача практичних навичок пошуку необхідної інформації, формування високої відповідальності студента за результати своєї навчальної, наукової та творчої діяльності. Фахівець з фізичного виховання і спорту має бути здатним засвоювати і реалізовувати досягнення світової цивілізації у своїй професійній діяльності, оволодіти сучасною методологією обґрунтування рішень і вибору стратегії діяльності з урахуванням загально людських цінностей, особистісних, суспільних, державних та виробничих інтересів, а також уміти пристосуватись до ринкових відносин на рівні участі в роботі організацій різних форм власності.

Виробнича практика – необхідний етап у підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. Вона проходить в умовах максимально наближених до справжніх умов майбутньої професійної діяльності. Практика спрямована на закріплення знань теоретичного курсу з теорії спортивного тренування та на практичне пізнання закономірностей і принципів професійної діяльності. Вона сприяє інтеграції знань, отриманих студентом під час теоретичного навчання. Практична діяльність спонукає студентів шукати питання щодо змісту, методів і форм професійної діяльності в галузі фізичного виховання і спорту, а саме виконання обов'язків тренера з обраного виду спорту.

Практика студентів вищих навчальних закладів України є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців. Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття й удосконалення практичних навичок та умінь за відповідним напрямом чи спеціальністю.

Метою виробничих практик, що передбачені навчальним планом підготовки фахівців другого (магістерського) рівня спеціальності 017 Фізична культура і спорт, є закріплення теоретико-методичних знань, вмінь і навичок здобувачів вищої освіти з навчальних дисциплін професійної підготовки, що були отримані в процесі навчання на факультеті фізичної культури, формування та розвиток професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах дитячо-юнацької спортивної школи в групах спеціалізованої базової підготовки, оволодіння студентами сучасними методами, формами організації фізичного виховання різних вікових категорій, знаряддями праці їх майбутньої професійної діяльності.

Практика студентів факультету фізичної культури проводиться на основі Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом МО України від 08.04.1993 р. за № 93, листів Міністерства освіти і науки України від 05.12.2003 р. за №14/18.2-2097 «Про фахову (переддипломну) практику студентів вищих педагогічних закладів за

місцем майбутнього працевлаштування» та від 07.02.2009 р. за №1/9-93 «Про практичну підготовку студентів», Закону України «Про вищу освіту», державного стандарту вищої освіти зазначеної спеціальності, освітньо-професійної програми, навчальних планів та Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИК, КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПОВИННІ БУТИ СФОРМОВАНІ У ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Цілі практики полягають у засвоєнні студентами сучасних методів і форм спортивної підготовки дітей та організації власної роботи на посаді тренера з виду спорту в умовах ДЮСШ в групах спеціалізованої базової підготовки, з удосконаленням професійної діяльності фахових знань, умінь та навичок, вмінні прийняти самостійні рішення.

Завдання практики:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з новими технологіями, прогресивними формами організації праці у сфері фізичного виховання, олімпійського та професійного спорту в умовах ринкової економіки;
- ознайомити здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня зі змістом роботи груп спеціалізованої базової підготовки у позашкільних навчальних закладах спортивного спрямування;
- розширення уявлення про зміст і характер тренерської діяльності у групах спеціалізованої базової підготовки;
- підвищення конкурентоспроможності фахівців на ринку праці в галузі;
- навчання студентів передовим методам організації, планування та виховної діяльності тренера;
- набуття студентами знань, умінь і навичок щодо виконання професійних обов'язків з урахуванням специфіки роботи та вимог роботодавців.

Керівництво практикою: кафедра теорії і методики фізичного виховання, кафедра легкої атлетики з методикою викладання, кафедра спорту і спортивних ігор.

Формування загальних та спеціальних (фахових компетентностей).

Відповідно до освітньо-професійної програми «Тренер з видів спорту» ОС «магістр», затвердженої 25 квітня 2020 року вченою радою університету (протокол № 4), проходження усіх видів виробничих практик здобувачами вищої освіти зумовлює набуття наступних компетентностей:

загальні компетентності:

- здатність до адаптації та дії в новій ситуації (процес адаптації студента-практиканта до нових умов під час проходження виробничої педагогічної практики дитячій юнацькій спортивній школі в групах спеціалізованої базової підготовки та виробничої практики в групах спортивно-педагогічного вдосконалення триває декілька днів і спрямований на знайомство з базою практики, педагогічним колективом та навчально-тренувальною групою. Для правильної організації навчально-тренувального процесу здобувачі вищої освіти вивчають особливості роботи у закріпленій групі та стиль роботи професійних тренерів баз практики);

- уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (здобувачі вищої освіти, які проходять практику уміють виявляти проблеми чи помилки під час організації тренувального процесу, шукають шляхи їх вирішення та вдосконалення професійної діяльності);

- здатність мотивувати людей до досягнення спільної мети (мотивація є найважливішим чинником у спорті, тому магістр фізичної культури і спорту повинен докладати максимальні зусилля, щоб мотивувати учнів/студентів до досягнення високих цілей, до розв'язування складних завдань та злагодженої співпраці в команді заради спільної мети);

- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами із інших галузей знань/видів економічної діяльності) (здобувачі вищої освіти, які проходять практику, розвивають свої професійні якості під час спілкування з представниками інших видів діяльності (організаторами спортивно-масових заходів, менеджерами, тренерами з інших видів спорту, керівництвом баз практик), зокрема переймають їх досвід з професійної етики, ділового спілкування та поведінки в тій чи іншій сфері діяльності);

- визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків (під час проходження практики студенти націлені на засвоєння нових знань з фізичного виховання та спорту, спортивного тренування, оздоровчої фізичної культури, адаптивної фізичної культури. Уміють здійснювати пошук необхідної інформації для ефективного проведення навчально-тренувальних занять, розвивають почуття обов'язку та наполегливості);

- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт (здобувачі вищої освіти освітнього ступеня «магістр» після завершення виробничих практик реально оцінюють свій стан практичної підготовки, взмозі знаходити недоліки під час навчально-тренувального процесу й усувати їх);

- здатність виявляти ініціативу та підприємливість (упродовж практик студенти ініціюють проведення показових навчально-тренувальних занять, організовують змагання з виду спорту у прикріпленій групі, демонструють показові тренувальні заняття у закладах загальної середньої освіти);

- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (студент-практикант готовий до самостійного впровадження у навчальний, тренувальний процес нових ідей, проявляє креативність під час проведення різноманітних заходів не лише спортивного характеру, але й заходів спрямованих на об'єднання колективу).

Фахові компетентності:

- здатність до впровадження результатів наукових досліджень у практичну діяльність (використовуючи останні дослідження у сфері фізичної культури та спорту, студенти-практиканти вміють проводити констатувальний, формувальний та лонгітюдальний експерименти, здійснювати тестування загальної фізичної підготовки, спеціальної фізичної підготовки, техніко-тактичної психологічної та інтегральної підготовленості).

Сучасний стан розвитку цивілізації характеризується прискореним розвитком технологій, зростанням міграції трудових ресурсів, нестабільними демографічними тенденціями, докорінними змінами у структурі ринку праці. Зменшується потреба у спеціалістах вузької спрямованості, змінюються пріоритети у вимогах до компетентностей працівників. Роботодавці прагнуть

бачити фахівця, який обізнаний не лише в сфері своєї діяльності, але й у суміжних. Це дає можливість бути конкурентоспроможним і затребуваним фахівцем, який може претендувати на управлінські посади та визнання його як професіонала у сфері фізичної культури і спорту.

Продовжує зростати популярність здоров'язбережувальних технологій, які охоплюють не лише підростаюче покоління, але й доросле. Офісний стиль життя, нездорове харчування, недостатня фізична активність не забезпечують відповідного рівня здоров'я, активної позиції до занять фізичною культурою і спортом. Різне збільшення закладів фітнес-індустрії (фітнес-клубів, тренажерних залів, басейнів, приватних спортивних клубів) потребує високоосвічених фахівців сфери фізичної культури і спорту.

Спорт особливо розвинений у європейських країнах, а оскільки декілька останніх років у нашій державі спостерігається активна орієнтація на західноєвропейські цінності, то і в підготовці кадрів повинна спостерігатись ця тенденція. Важливо навчати тренера не тільки як «тренера з певного виду спорту», а як професіонала здатного до розробки нових підходів у сфері спорту, реалізації ефективних проєктів, певною мірою тренера-психолога, який самостійно обирає продумані елементи результативного тренування, особливо з урахуванням індивідуальних можливостей спортсмена.

Спортивним базам необхідні кадри, які матимуть не вузьке теоретичне уявлення про роботу сучасного тренера чи викладача фізичної культури, а магістри, які змогли б засвоїти інноваційні технології навчально-тренувального процесу у поєднанні з реалізацією сучасних проєктів не лише державного, але й міжнародного характеру.

ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Види практик	Семестр	Терміни проведення за графіком навчального процесу	Форма підсумкового контролю
Денна форма навчання			
Виробнича практика в ДЮСШ в групах спеціалізованої базової підготовки	2	29.03.21- 16.04.21 (31-33 тиждень)	Диференційований залік
Заочна форма навчання			
Виробнича практика в ДЮСШ в групах спеціалізованої базової підготовки	2	29.03.21- 16.04.21 (31-33 тиждень)	Диференційований залік

БАЗИ ПРАКТИКИ

База практики – позашкільні навчальні заклади (дитячі юнацькі спортивні школи, спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності та їх філії).

Виробнича практика в ДЮСШ в групах початкової підготовки здобувачів освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 017 Фізична культура і спорт повинна проводитись на таких базах: ДЮСШ м. Кам'янця-Подільського (денна форма навчання), дитячих юнацьких спортивних школах, спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю, школах вищої спортивної майстерності, їх філіях, спортивних клубах, шкільних спортивних секціях тощо Хмельницької області та України (заочна форма навчання).

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (факультет фізичної культури) щорічно укладає угоди із базами практики про проходження практики студентами.

Базами практики можуть бути визначені навчальні заклади, що знаходяться у м. Кам'янець-Подільський та населених пунктах Хмельницької й інших областей України, незалежно від їх організаційно-правових форм власності, при умові їх належного кадрового, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Студенти факультету фізичної культури можуть самостійно обирати для себе базу практики і пропонувати її для використання лише при умові погодження всіх питань з керівництвом факультету й університету та керівництвом бази практики.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Відповідальність за організацію і проведення практик на факультеті фізичної культури покладається на керівництво університету, керівництво факультету фізичної культури, керівників практик від кафедр факультету фізичної культури та університету. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює перший проректор університету та керівник практики університету. Загальне керівництво практикою здійснює навчальний відділ університету. Безпосереднє організаційне та навчально-методичне керівництво практиками і виконання програм забезпечує кафедри факультету фізичної культури, кафедра педагогіки та управління навчальним закладом, кафедра психології освіти.

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практик на факультеті фізичної культури є:

- організація роботи згідно змісту Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України;
- розробка робочих програм практик студентів, підготовка яких здійснюється за різними напрямками та спеціальностями (додатковими спеціалізаціями);
- визначення та моніторинг баз практики;
- розподіл студентів за базами практики;
- укладання договорів про проведення практики між університетом та базою практики згідно вимог;
- при потребі, складання кошторису-калькуляції щодо витрат на проведення практики студентів;
- призначення керівників практики від кафедр факультету фізичної культури та кафедр університету;
- укладання угоди між університетом та базою практики;
- складання тематики індивідуальних завдань на практику;
- визначення, розробка та підготовка форм звітної документації за результатами проведення практики.

Основним організаційно-методичним документом, що регламентує діяльність студентів і керівників практики є Наскрізна програма практики.

На початку практики студенти проходять інструктаж з охорони праці в галузі, ознайомлюються з правилами внутрішнього розпорядку бази практики, порядком отримання документації та матеріалів. При зарахуванні студентів на штатні посади на час проходження практики на них розповсюджуються законодавство про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства. На студентів, не зарахованих на штатні посади, також розповсюджуються правила внутрішнього розпорядку підприємства.

Тривалість робочого часу студентів під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України, який визначає засади і гарантії здійснення студентами права розпоряджатися своїми здібностями до праці. КЗпП регулює трудові відносини всіх працівників з метою зростання якості роботи, продуктивності праці, підвищення ефективності виробництва,

зміцненню трудової дисципліни і визначає високий рівень умов праці та всебічну охорону трудових прав студента-практиканта.

Наказом ректора університету про проведення практики студентів визначається: місце та терміни проведення практики; склад студентських груп; склад керівників практики від кафедр факультету та кафедр університету, відповідальний керівник за організацію практики та оформлення підсумкового звіту за її результатами; посадова особа, на яку покладено загальну організацію практики та контроль за її проведенням (перший проректор, керівник практики університету, декан факультету).

Навчальний відділ університету, завідувач практики університету проводить таку роботу щодо організації і проведення практик на факультеті фізичної культури:

- укладає договори з підприємствами (організаціями, установами) за вибором студентів;
- затверджує вид і терміни проведення практики, кількість студентів-практикантів, обов'язки ВНЗ і бази практики щодо організації і проведення практики;
- готує проекти наказів і рішень з питань практики;
- уточнює з базами практики умови проведення практики;
- надає кафедрам факультету фізичної культури та університету інформацію щодо наявності місць практики згідно з укладеними договорами;
- здійснює контроль за проведенням практики, аналізує та узагальнює її результати;
- здійснює через бухгалтерію університету розрахунок з базами практики за рахунками згідно з укладеними договорами;
- забезпечує кафедри необхідною документацією з питань практики;
- здійснює контроль за розробкою робочих програм практики;
- аналізує звіти кафедр за результатами практики та готує підсумкову довідку про її проведення.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Очікувані результати виробничої практики: здобувачі вищої освіти після проходження практики мають знати:

- основні положення сучасної теорії та методики підготовки спортивної діяльності та підготовки спортсменів;
- мету, завдання, принципи, засоби, методи навчання і тренування з обраного виду спорту;
- суть та зміст структури підготовки до змагань з урахуванням закономірностей періодизації спортивного тренування;
- методики набору і відбору перспективних спортсменів;
- організацію та проведення змагань з обраного виду спорту;
- матеріально-технічне забезпечення тренувального процесу та змагань.

По завершенні терміну проходження практики здобувачі вищої освіти повинні **вміти**:

- ефективно використовувати основні положення загальної теорії та методики підготовки спортсменів в олімпійському спорті;
- здійснювати навчально-виховний процес в обраному виді спорту з урахуванням вимог сучасних науково-методичних концепцій програмування, контролю та управління процесом підготовки спортсменів високого класу;
- застосовувати основні положення теорії спорту для розв'язання завдань набору та відбору спортсменів;
- організовувати та проводити змагання з обраного виду спорту, виконувати функції судді та представника команди, дотримуватись правил техніки безпеки, страхування, експлуатації спортивного інвентарю та спортивних споруд.

Засоби діагностики результатів навчання: проведення фрагментів навчально-тренувальних занять в ДЮСШ в групах спеціалізованої базової підготовки, оформлення звітної документації.

Послідовність видів робіт під час проходження виробничої практики в ДЮСШ в групах спеціалізованої базової підготовки:

1-й тиждень

1. Взяти участь у настановній конференції закладу освіти.
2. Ознайомитися зі структурою, змістом та методами роботи спортивної організації – об'єкта практики.
3. Ознайомитися з роботою спортивної секції об'єкта практики та напрямками діяльності тренера.
4. Ознайомитися з контингентом навчально-тренувальної групи.
5. Переглянути не менше трьох-чотирьох навчально-тренувальних занять.
6. Ознайомитися з програмою для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ.
7. Взяти участь у проведенні навчально-тренувальних занять як асистент тренера.
8. Ознайомитися з методичною і науково-дослідною роботою тренера на об'єкті практики.
9. Ознайомитися з організацією і проведенням спортивних змагань.

10. Ознайомитися з особливостями проведення занять з групами різного віку і статі.

11. Ознайомитися зі змістом роботи тренерської ради і суддівської колегії спортивної організації – об'єкта практики.

12. Приступити до самостійного проведення навчально-тренувальних занять з учнями групи тренера-методиста.

13. Розпочати проведення науково-дослідної роботи в навчально-тренувальній групі.

14. Взяти участь у підготовці та проведенні спортивного вечора чи показових виступів.

15. Ознайомитися з порядком придбання, видачі та списання спортивного одягу, інвентарю та обладнання.

2-й тиждень

1. Ознайомитися з діяльністю тренера по підготовці і проведенню семінарів з підготовки громадських інструкторів, суддів з виду спорту.

2. Ознайомитися з методиками проведення педагогічного контролю тренувального процесу в групі спеціалізованої базової підготовки.

3. Провести необхідні дослідження (тестування) в групі для визначення рівня підготовленості учнів, можливо, за темою своєї кваліфікаційної роботи.

4. Провести аналіз щоденників тренування учнів і порівняти їх дані з модельними показниками обсягів тренувального процесу аналогічного контингенту.

5. Засвоїти обов'язки і права представника команди на змаганнях, тренера команди, суддівського персоналу відповідно до правил змагань з обраного виду спорту.

6. Ознайомитися з особливостями організації і проведення тренувального процесу з дітьми, підлітками та юнаками.

7. Ознайомитися та засвоїти методику оформлення основної документації спортивних змагань з виду спорту, а саме: заявки, картки спортсмена, протоколу змагань, звіту про проведення змагань.

8. Засвоїти методику складання документації планування і обліку навчально-тренувального процесу в ДЮСШ, СДЮСШ, ШВСМ, Центрах олімпійської підготовки.

9. Допомогати тренеру в прийомі контрольних нормативів у учнів навчально-тренувальних груп.

10. Вдосконалювати знання з методики навчання та тренування дітей, підлітків, юнаків і дівчат на об'єкті практики.

3-й тиждень

1. Ознайомитися з документацією, технологією підготовки та проведенням навчально-тренувальних зборів.

2. Взяти участь в оформленні стендів, фотостендів, плакатів про події практики.

3. Ознайомитися з документацією щодо оформлення спортивних розрядів і звань.

4. Провести тестування (разом з лікарем) щодо визначення рівня функціональної підготовленості учнів групи.

5. Продовжити проведення науково-дослідної роботи у групі згідно з планом написання дипломної роботи.

6. Ознайомитися з нормативними показниками забезпечення харчуванням на зборах, добових у відрядженнях, вартості проїзду та порядком оформлення відповідної документації та звітів.

7. Ознайомитися з порядком оформлення угод на оренду спортивної бази для проведення навчально-тренувальних зборів чи спортивних змагань.

8. Ознайомитися з методикою складання регламентуючої документації щодо підготовки та проведення спортивних змагань з виду спорту.

9. Провести контрольне навчально-тренувальне заняття.

10. Зробити педагогічний аналіз контрольного заняття, проведеного членом бригади.

11. Закінчити оформлення звітної документації з практики.

12. Взяти участь у спортивному вечорі для дітей та їх батьків, підготовленому студентами-практикантами. Підготуватись до виступу на підсумковій конференції з практики.

Зміст програми практики

Розділ і зміст роботи	Документація для навчання і виконання
Ознайомлення з об'єктом практики	
Ознайомлення з діяльністю спортивної організації – об'єкта практики	Положення про спортивну організацію. Статут організації
Ознайомлення з організацією тренувального процесу, виховної роботи, структурою і змістом підготовки спортсменів	Розклад тренувальних занять. Плани виховної роботи. Накази. Статистичні звіти
Вивчення законодавчої і нормативної документації уряду та Державного захисту України з фізичної культури і спорту, що визначають напрями спортивної роботи	Накази Президента. Постанови уряду. Накази і Постанови Держкомспорту України
Знайомство з керівним складом спортивної організації, тренерським складом, спортсменами та рівнем їх спортивної підготовленості	Штатний розклад
Списки навчальних груп	
Організація навчально-тренувального процесу	
Визначення контингенту учнів і навчальних груп для проведення практики (ігри необхідності - проведення набору в групи; комплектування навчальних груп і команд)	Нормативні документи. Наповнення груп. Плани комплектування. Накази. Особисті справи учнів. Журнали обліку роботи тренерів
Ознайомлення з розкладом проведення занять. Складання розкладу для закріпленої групи спортсменів	Розклад занять
Підготовка місць для проведення занять, спортивного інвентарю, приладів, обладнання	Тарифи орендної плати. Інструкції по забезпеченню безпеки праці
Визначення і розробка організаційних форм проведення занять та взаємодії з тренерами	Функціональні обов'язки тренера, практиканта, керівника від кафедри університету
Організаційна робота студента: Участь у конференціях закладу освіти з практики (організаційна, підсумкова) Розробка індивідуального плану студента-практиканта з тренерської практики Участь у методичних заняттях бригади Складання звітної документації за підсумками практики	Програми тренерської практики. Звітна документація студента Програма тренерської практики. Програми для СДЮШОР, ДЮСШ, ШВСМ. Плани навчально- тренувального процесу Індивідуальний план та вся документація практиканта Документація за всіма розділами програми, тренерської

	практики
Навчально-спортивна робота	
Визначення мети, завдань навчання, тренувального процесу і виховної роботи зі спортсменами	Програма з видів спорту для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ
Складання планів тренувального процесу на мікро-, мезо- та макроцикл, конспектів тренувальних занять	Програми з видів спорту. Плани тренувань спортсменів
Проведення тренувальних занять	Конспекти занять
Визначення тренувальних завдань, управління діяльністю, оперативний контроль за станом, облік завантаження спортсменів у процесі занять, підведення підсумків тренувального процесу	Плани тренувального процесу. Індивідуальні щоденники спортсменів. Журнал обліку роботи
Облік виконаного тренувального обсягу та ефективності навчально-тренувального процесу	Журнал обліку роботи. Аналіз контрольних нормативів. Протоколи участі у змаганнях.. Індивідуальні щоденники спортсменів
Виховна робота	
Визначення мети, завдань, форм і методів виховної роботи відповідно до контингенту групи спортсменів	Плани виховної роботи
Проведення бесід, диспутів, обговорення спортивних статей і книг, зустрічей з видатними спортсменами, ветеранами спорту і праці, організація культурного дозвілля	Посібники з виховної роботи. Конспекти бесід, плани виступів, тексти доповідей.
Проведення занять. Представництво на змаганнях	
Складання регламентуючої документації для підготовки і проведення спортивних згазань, підготовки суддівських кадрів, присвоєння спортивних розрядів	Календар спортивно-масових заходів. Положення про змагання. Положення про суддівські колегії. Єдина спортивна класифікація України
Участь в організації і проведенні спортивних змагань. Участь у роботі суддівської колегії в якості представника команди. Подача заявок, пере заявок, подача протесту. Підготовка звіту про проведення змагань та участі у змаганнях	Правила змагань з виду спорту. Регламент проведення змагань. Суддівська документація (заявка, пере заявка, протоколи змагань, звіт суддівської колегії та ін.)
Розділ і зміст роботи	Документація для вивчення і виконання
Участь у проведенні спортивних змагань в якості члена суддівської колегії. Виконання функцій головного судді, керівника суддівської служби, судді, головного секретаря, секретаря	Правила змагань з виду спорту. Регламент проведення змагання. Протокол жеребкування. Протоколи змагань. Звіт суддівської колегії.
Адміністративно-господарська та фінансова діяльність	
Вивчення фінансових документів ДЮСШ	Бюджет організації, кошториси на проведення спортивних заходів. Документи фінансової діяльності.
Оформлення документації на проведення навчально- тренувальних зборів, спортивних змагань, відряджень, інших спортивно-масових заходів	Накази, кошториси, бланки, форми кошторисів, відряджень.
Складання фінансових документів (звітів) про проведення спортивних заходів, відряджень	Бланки (форми) кошторисів, відряджень. Документи обліку роботи з проведення спортивних заходів.
Участь у придбанні спортивної форми, інвентарю, обладнання, його списання	Рахунки на придбання, довіреності, накладні, акти про списання.
Методична і науково-дослідна робота	
Вивчення методичних документів роботи тренера	Програма виробничої (педагогічної) практики. Навчальні програми з видів спорту.
Вивчення методичних посібників з питань організації, проведення та управління	

навчально-тренувальним процесом і тренерською діяльністю.	
Проведення індивідуальних та участь у групових дослідженнях за програмою практики	
Узагальнення та аналіз даних тестування в процесі тренувальних занять, участі у змаганнях спортсменів різних навчальних груп	Протоколи тестування, протоколи змагань.
Протоколи змагань	
Участь у роботі тренерської ради, педагогічної ради, федерації з виду спорту	Протоколи засідань, плани роботи рад, федерацій
Читання лекцій на спортивну тематику, виконання різноманітних завдань керівництва ДЮСШ, співпраця зі спортивними організаціями	Плани лекцій, тези.
Випуск фотомонтажів, листівок, стендів та інших агітаційних матеріалів.	Матеріали про хід практики
Ознайомлення з документацією об'єкта практики з підготовки громадських інструкторів та судців з виду спорту	Програма, плани семінарів, протоколи складання заліків, накази про присвоєння звань

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Перелік індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня для проходження виробничої практики в ДЮСШ в групах спеціалізованої базової підготовки

1. Проведення бесід, диспутів, обговорення спортивних статей і книг.
2. Зустрічі з видатними спортсменами, ветеранами спорту.
3. Підготовка планів диспутів і організація культурного дозвілля.
4. Аналіз науково-методичних джерел з питань організації, змісту та управління навчально-тренувальним процесом і тренерською діяльністю.
5. Групове дослідження з виду спорту, з якого спеціалізуються студенти, на прикладі проходження практики в конкретній групі підготовки.
6. Формування індивідуальних і групових планів та моделей змагальної діяльності або окремих її елементів.
7. Випуск фотомонтажів, листівок, стендів, інших агітаційних посібників на об'єкті практики.
8. Здійснення аналізу посадових обов'язків тренера та керівного складу фізкультурно-спортивної організації.
9. Здійснення аналізу організації та проведення окремого заходу фізкультурно-оздоровчого або спортивно-масового заходу.
10. Написання звіту про проведення профорієнтаційної роботи (проведення бесіди, анкетування, розміщення рекламних матеріалів, участь у Дні відкритих дверей на факультеті управління фізичною культурою та спортом ЗНТУ).

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ ВЕДЕ ЗДОБУВАЧ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ І ПОДАЄ НА КАФЕДРУ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ

Здобувачі вищої освіти повинні підготувати:

- щоденник про проходження практики;
- звіт про проходження практики;
- документацію про організацію та проведення змагань;
- 15 планів-конспектів навчально-тренувальних занять;
- 2 сценарії проведення спортивно-масових заходів;
- індивідуальний план роботи на період проходження практики;
- річний план тренувального процесу для групи, закріпленої за студентом-практикантом (макроцикл);
  - план тренувального процесу на період проходження практики (мезоцикл);
  - журнал обліку роботи навчально-тренувальної групи;
  - контрольні нормативи з ЗФП та СФП, що дають право переводу до наступної навчальної групи за рівнем підготовленості.

ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ПРАКТИЦІ

Студенти факультету фізичної культури при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики отримати від керівника практики факультету фізичної культури підписану ректором угоду, направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;

- своєчасно прибути на базу практики;

- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників;

- суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку;

- нести відповідальність за виконану роботу;

- своєчасно оформити звітну документацію та скласти залік з практики.

Для студентів, які навчаються на заочній формі навчання, передбачається проведення практик, як і студентами денної форми, незалежно від їх можливої фахової професійної діяльності.

ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ ВІД КАФЕДРИ І ВІД БАЗ ПРАКТИКИ

Безпосереднє організаційне та навчально-методичне керівництво практикою студентів факультету фізичної культури забезпечують **кафедри факультету**, які здійснюють наступні заходи:

- розробляють робочі програми практик і при необхідності доопрацьовують їх, але не рідше, ніж один раз на чотири роки;
  - визначають бази практик, узгоджують з ними кількість студентів, що приймаються на практику, готують відповідні матеріали, які подають до навчально-методичного відділу, керівнику практики університету для укладання договорів;
  - складають графіки розподілу студентів за базами практики, які до початку практики подаються до навчально-методичного відділу, керівнику практики університету;
  - призначають керівників практики та організують їх для перевірки готовності до прийому студентів та ознайомлення керівників баз з програмами практики;
  - розробляють тематику індивідуальних завдань на період проведення практики;
  - організують проведення зборів студентів з питань практики за участю керівників практики;
  - здійснюють керівництво і контроль за проведенням практики;
  - повідомляють студентів про систему звітності з практики, яка затверджена кафедрою, наприклад: подання письмового звіту, виконання кваліфікаційної роботи, вигляду оформлення виконаного індивідуального завдання, підготовка доповіді, повідомлення, виступу тощо;
  - обговорюють підсумки та аналізують виконання програм практики на засіданнях кафедр і ради факультету;
  - подають до деканату, навчально-методичного відділу, керівнику практики університету звіти про проведення практики з пропозиціями щодо удосконалення її організації.
- Відповідальним за організацію і проведення практики на факультеті фізичної культури є **факультетський керівник практики**, який:
- здійснює керівництво організаційним та навчально-методичним забезпеченням практики на факультеті;
  - інформує студентів про місце, терміни проведення практики та форми звітування;
  - здійснює контроль за організацією та проведенням практики кафедрами факультету, виконанням робочої програми практики, своєчасним складанням заліків і звітної документації за підсумками практики;
  - заслуховує звіти кафедр про проведення практики на раді факультету.
  - контролює готовність баз практики та проводить, при необхідності, до прибуття студентів-практикантів підготовчі заходи;
  - забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед від'їздом

студентів на практику: інструктаж про порядок проходження практики, надання студентам-практикантам необхідних документів (направлення, повідомлення, угоди, щоденники, програми, календарний план, індивідуальні завдання, методичні рекомендації щодо оформлення звітної документації тощо), перелік яких встановлює вищий навчальний заклад;

- у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечує високу якість її проходження згідно з робочою програмою;

- контролює забезпечення нормальних умов праці і побуту студентів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;

- у складі комісії приймає заліки з практики;

- подає керівнику практики університету письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення практики студентів.

Викладач-керівник практики від кафедри факультету:

- розробляє тематику індивідуальних завдань, яка враховує передбачувані теми наукових робіт (проектів);

- узгоджує з керівником практики від бази практики індивідуальні завдання з урахуванням особливостей місця практики;

- бере участь у розподілі студентів за місцями практики;

- відслідковує своєчасне прибуття студентів до місць практики;

- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;

- надає методичну допомогу студентам під час виконання ними індивідуальних завдань і збору матеріалів до випускної роботи;

- бере участь у захисті звітів студентів про практику у складі комісії, на підставі чого оцінює результати практики студентів разом із керівниками практики від кафедр університету;

- забезпечує здачу студентом звітних матеріалів практики на кафедру спорту і спортивних ігор.

Обов'язки керівників практики, призначених базами практики, зазначені в окремих розділах угоди на проведення практики.

Керівник практики від бази практики:

- прийняти студентів університету на практику згідно з календарним планом:

з/п	Галузь знань, спеціальність	Курс, група	Вид практики	Кількість студентів	Строки проведення	
					Початок	Закінчення

- призначити наказом кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою;

- створити необхідні умови для виконання студентами програми практики,

не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності;

- забезпечити студентам умови безпечної роботи на кожному робочому місці;

- проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів та форм праці. Забезпечити спецодягом, запобіжними засобами, лікувально-профілактичним обслуговуванням за нормами, встановленими для штатних працівників;

- надати студентам-практикантам і керівникам практики від навчального закладу можливість користуватись лабораторіями, кабінетами, майстернями, бібліотеками, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики;

- забезпечити облік виходу на роботу студентів-практикантів;

- після закінчення практики дати характеристику на кожного студента-практиканта, в якій відобразити рівень підготовленого ним звіту;

За наявності вакантних місць студенти можуть бути зараховані на штатні посади, якщо робота на них відповідає вимогам програми практики. При цьому не менше 50 % часу відводиться на загальнопрофесійну підготовку за програмою практики.

ВИМОГИ ДО ЗВІТУ ПРО ПРАКТИКУ

Під час проходження практики студент відповідного курсу складає звіт, який здається на перевірку керівнику практики за 1-2 дні до її закінчення. Звіт повинен бути виконаний на листах формату А4, мати титульний аркуш із зазначенням назви університету, кафедри чи бази практики, назви практики, групи, прізвища, ім'я, по батькові студента.

Основні результати практики студент викладає у звіті, який повинен мати детальний опис результатів роботи зі всіх видів робіт, які передбачає робоча програма практики. Звіт повинен відобразити повну характеристику роботи практиканта. За змістом і структурою звіт повинен відповідати програмі практики. Звіт виконується державною мовою комп'ютерним набором на стандартних аркушах паперу, шрифтом гарнітурою Times New Roman через 1,5 міжрядкових інтервали 14 шрифтом; межі оформлення тексту: зліва, зверху, знизу – не менше 20 мм, справа – не менше 10 мм; розподіл тексту на розділи, підрозділи та пункти повинен відповідати структурі програми практики, наповненість сторінки має становити 75% від її загального обсягу. Назви розділів для зручності читання потрібно виділяти напівжирним шрифтом. Складений здобувачем вищої освіти звіт повинен мати наскрізну нумерацію сторінок. Аркуші звіту повинні бути зчеплені. Звіт перевіряється і затверджується керівниками практик від бази чи університету з їх підписами, а також підписується самим студентом.

Вимоги до щоденника

Щоденник ведеться студентом протягом практики та є основним документом, який підтверджує та фіксує усі види робіт практиканта.

Керівник практики зобов'язаний систематично перевіряти правильність ведення щоденника.

На 1 сторінці щоденника вказується назва практики (наприклад, Виробнича практика в ДЮСШ в групах спеціалізованої базової підготовки), ПІБ студента в родовому відмінку, факультет фізичної культури, кафедра (спорту і спортивних ігор, теорії і методики фізичного виховання, легкої атлетики з методикою викладання), освітній ступінь (магістр), спеціальність (017 Фізична культура і спорт), курс (1), група, рік навчання.

На 2 сторінці щоденника вказується ПІБ студента у називному відмінку, назва бази практики в графі ПРИБУВ/ВИБУВ (Кам'янець-Подільська ДЮСШ № 1), терміни проходження практики, підписи керівника та печатки, що ставляться на базі практики.

На 3-4 сторінках щоденника формується план щоденної роботи практиканта та ставляться відмітки про виконання. Підтверджується це все підписами керівників практики від університету і від бази практики, за якими закріплений студент.

На 5-8 сторінках ведуться робочі записи здобувача вищої освіти, де він детально описує види роботи, що заплановані програмою практики, наприклад, це теоретична підготовка, поточна робота та ін.

На 9-10 сторінках керівник від бази практики пише відгук про роботу студента, ставить рекомендовану оцінку, підпис, дату. Це все затверджується печаткою директора бази практики.

На 11 сторінці щоденника керівник практики ставить підсумкову оцінку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

ЗМ 1

Організаційно-теоретична підготовка – 40 балів

Поточна робота – 24 бали

1. Характеристика об'єкта практики і напрямки діяльності тренера
2. Представницька і суддівська діяльність
3. Адміністративно-господарська діяльність тренера
4. Методична і науково-дослідницька діяльність тренера
5. Участь в настановній конференції університету та методичних заняттях бригади практикантів
6. Планування і підготовка звітної документації
7. Захист практики.
8. Участь у підсумковій конференції

Контроль – 16 балів (на факультеті фізичної культури із врахування кафедри за якою прикріплений студент)

Наявність та якість підготовки документів за вказаними видами робіт, ведення журналу практиканта та підготовка звітної документації.

ЗМ 2

Практична підготовка – 60 балів

Поточна робота – 36 балів

1. Ознайомлення з видами діяльності тренера на об'єкті практики
2. Організація навчально-тренувального процесу і практичне проведення занять
3. Виховна робота
4. Проведення змагань.
5. Суддівство змагань.
6. Представництво на змаганнях
7. Методична і науково-дослідна робота.
8. Участь в роботі семінарів з підготовки суддів з виду спорту

Контроль – 24 бали

Проведення контрольного тренувального заняття – 12 балів;

Суддівство змагань – 6 балів;

Виховний захід – 6 балів.

Оцінка здобувачам вищої освіти виставляє комісія за підсумками практики. Диференційована оцінка з практики відповідає загальноприйнятим у вищій школі критеріям.

Критерії оцінювання організаційно-теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти

Рівень навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною системою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «Так» чи «Ні».
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «Так» чи «Ні»; може самостійно в підручнику знайти відповідь.
	3	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань та навичок; робить спроби виконання дій репродуктивного характеру.
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний його відтворити; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, може дати визначення поняттям категорій(з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу.
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною проте недостатньо осмисленою, самостійно осмислює більшу частину матеріалу.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Студент вірно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях.
	8	Знання студента досить повні вільно використовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, вміє аналізувати робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями.
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить поняття, нормативні документи, виконує прості творчі завдання.
Високий (творчо-професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та вміє їх використовувати в практичній діяльності; вміє робити аргументовані висновки; оцінювати тенденції, факти та явища; володіє матеріалом з суміжних

		дисциплін.
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх; спроможний самостійно вивчити матеріал; вміє оцінювати та характеризувати проблемні ситуації.
	12	Студент має системні, дієві знання, використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; вміє розв'язувати проблемні ситуації, самостійно здобувати і використовувати інформацію.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля

Рейтингова оцінка з кредитного модуля (RD) – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння студентом певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою	Національна залікова оцінка
90-100 і більше	A (відмінно)	10	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	25	добре	
75-81	C (добре)	30		
67-74	D (задовільно)	25	задовільно	
60-66	E (достатньо)	10		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)		незадовільно	незараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)			

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету та з дозволу ректора університету.

Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок студента на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації студентом поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, невідповідністю або недостатньою підготовленістю до них.

ПОРЯДОК ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну практики студенти факультету звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту, підписаного й оціненого безпосередньо керівником від бази практики та студентом. Письмовий звіт, разом з іншими документами практики, перелік яких встановлюється факультетом фізичної культури та університетом, подається методисту практики факультету фізичної культури на кафедру спорту і спортивних ігор, який організовує їх перевірку керівниками практики від кафедр факультету фізичної культури та кафедр університету. Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Оформлюється звіт за вимогами, що визначені у робочій програмі практики.

Для захисту студентом звіту про результати практики на факультеті фізичної культури розпорядженням декана створюються комісії, до складу якої входять керівник практики від факультету, керівники практики від кафедр університету.

Комісія проводить попередній захист результатів практики студентів факультету фізичної культури на базах практики протягом останніх 3-х днів її проходження, а в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка на факультеті фізичної культури проводиться захист протягом тижня після закінчення практики при умові проведення такого виду роботи на базі практики або під час проведення сесії на заочній формі навчання.

Результат захисту практики вносяться в заліково-екзаменаційну відомість та індивідуальний навчальний план студента за підписом голови комісії.

Студент факультету фізичної культури, що не виконав робочу програму практики без поважних причин або отримав незадовільну оцінку на підсумковому заліку, відраховується з університету. Якщо програма практики не виконана студентом з поважних причин, йому може надаватися можливість пройти практику з дозволу керівництва факультету у вільний від навчання час.

Підсумки кожної практики обговорюються на засіданні кафедр, а загальні підсумки практики підводяться на засіданні вченої ради факультету фізичної культури не менше одного разу протягом навчального року.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Воловик Н. І., Березовський В. А. Тренерська практика: методичний посібник для студентів факультетів фізичного виховання та спорту вищих педагогічних навчальних закладів. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 42 с.
2. Гаценко В. П. Тренерська практика в вищому навчальному закладі. Черкаси, 2010. 44 с.
3. Демінський О. Ц. Оптимізація навчально-тренувального процесу: Навч.-метод. посіб. Херсон: Айлант, 2002. 296 с.
4. Деркач А. А., Исаев А. А. Педагогическое мастерство тренера. Москва: «Физкультура и спорт», 1987. 375 с.
5. Прозар М. В., Козак Є. П. Теорія і методика викладання спортивних ігор (волейбол): навчальний посібник [для факульт. фіз. вих. і сп. вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації]. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2015. 234 с.
6. Прозар М. В., Слюсарчук В. В., Зубаль М. В. та ін. Теорія і методика викладання спортивних ігор: навчально-методичний посібник [для факульт. фіз. вих. і сп. вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації]. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2014. 198 с.
7. Стасюк В. А., Стасюк І. І., Прозар М. В. та ін. Теорія і методика викладання спортивних ігор (футбол): навчально-методичний посібник [для факульт. фіз. вих. і сп. вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації]. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2017. 162 с.

Допоміжна

1. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учебник [для тренеров]: в 2 кн. Киев: Олимп. лит., 2015. Кн. 1. 2015. 680 с.
2. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учебник [для тренеров]: в 2 кн. Киев: Олимп. лит., 2015. Кн. 2. 2015. 752 с.
3. Приступа Є. Н., Жданова О. М., Линець М. М. Фізична рекреація: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. Львів: ЛДУФК, 2010. 447 с.